

Sygn. akt II CK 603/04

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 kwietnia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Antoni Górski (sprawozdawca)

SSA Andrzej Struzik

w sprawie z powództwa M.K.

przeciwko Skarbowi Państwa - Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w S., Skarbowi Państwa - Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Rejonowego Aresztu Śledczego w K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 14 kwietnia 2005 r., kasacji powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 6 maja 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II-gim w ten sposób, że początkową datę ustawowych odsetek od zasądzonej kwoty 30.000 zł ustala na dzień 12 października 2000 r; oddała kasację w pozostałym zakresie i znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powód M. K., po sprecyzowaniu roszczenia, wnosił o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa 30.000 zł zadośćuczynienia za bezprawne internowanie i pobicie w Zakładzie Karnym w W., w wyniku czego utracił zdolność do pracy.

Silny stres związany z tymi przeżyciami pogorszył stan zdrowia powoda i przyczynił się do przedwczesnej jego śmierci - jeszcze w trakcie procesu. Jego następczyni prawna – żona M. K. - rozszerzyła roszczenie do kwoty 50.000 zł z ustawowymi odsetkami od daty wniesienia pozwu.

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 5 września 2003 r. uwzględnił roszczenie do kwoty 40.000 zł z ustawowymi odsetkami od daty wyrokowania, a pozostałym zakresie oddalił powództwo jako wygórowane. Jako właściwe jednostki organizacyjne do reprezentowania Skarbu Państwa w procesie uznał Komendanta Wojewódzkiego Policji w S., Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Zakład Karny w K. – następcę prawnego Zakładu w W., w którym powód został pobity.

Na skutek apelacji obu stron od tego orzeczenia Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 6 maja 2004 r. zmienił je w ten sposób, że obniżył przyznaną stronie powodowej kwotę zadośćuczynienia do 30.000 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 25.000 zł od 21 czerwca 2002 r. do 4 września 2003 r. i od kwoty 5.000 zł od 4 lipca 2003 r. do 4 września 2003 r.; w pozostałym zakresie oddalił powództwo i obie apelacje, znosząc wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego. Niezależnie od tych zmian merytorycznych, Sąd Apelacyjny dokonał sprostowania oznaczenia jednostek reprezentujących Skarb Państwa w niniejszym procesie. I tak: w miejsce Ministerstwa wpisał Ministra, a w miejsce Aresztu Śledczego w K. – Dyrektora Rejonowego Aresztu Śledczego w K.

Sąd Apelacyjny odrzucił, jako nieuzasadniony, główny zarzut strony pozwanej o przedawnieniu roszczeń powoda. Uznał natomiast za słuszny zarzut tej apelacji, iż następca prawny nie może rozszerzyć roszczenia o zadośćuczynienie przysługującego spadkodawcy, gdyż przedmiotem dziedziczenia z art. 445 § 3 k.c. nie jest samo prawo do zadośćuczynienia, lecz sformułowane przez spadkodawcę konkretne roszczenie. Dlatego obniżył kwotę przyznanego zadośćuczynienia do 30.000 zł, czyli do wysokości ostatecznie żądanej przez powoda. Z apelacji powódki uwzględnione zostało częściowo jej stanowisko co do początkowej daty wymagalności odsetek. Sąd Apelacyjny na podstawie art. 481 § 1 k.c. przyznał odsetki od dat, w których strona pozwana dowiedziała się o rozszerzonym sukcesywnie roszczeniu przez powoda, oddalając jako bezpodstawne pretensje powódki o zasądzenie odsetek od daty wniesienia pozwu.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła powódka kasacją, zarzucając naruszenie art. 445 § 3 i 363 § 2 k.c. oraz art. 321 § 2 k.p.c. w zw. z art. 445 § 1 k.c. i wnosząc o

jego zmianę przez podwyższenie zasądzonego zadośćuczynienia do kwoty 50.000 zł z ustawowymi odsetkami od 12 października 2000 r., tj. od daty śmierci uprawnionego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kodeks cywilny, podobnie jak poprzednio obowiązujący kodeks zobowiązań, akcentuje osobisty charakter zadośćuczynienia, przyjmując jako zasadę, że przysługuje ono tylko tej osobie, która doznała bezpośrednio krzywdy (pokrzywdzonemu). Stąd też regułą jest niezbywalność tego roszczenia (art. 449 k.c.) i jego niedziedziczność (art. 445 § 3 k.c.). Stosownie do treści ostatnio powołanego przepisu roszczenie o zadośćuczynienie przechodzi na spadkobierców tylko wtedy, gdy zostało uznane na piśmie albo gdy powództwo zostało wytoczone za życia poszkodowanego. Ze względu na wyjątkowy charakter tego przepisu, powinien być on wykładany ściśle. Skoro zatem nie jest dziedziczne, jako z natury osobiste, samo prawo do zadośćuczynienia - na spadkobierców może przejść tylko konkretne roszczenie, z którym za życia wystąpił pokrzywdzony. Tak właśnie precyzyjnie ujmuje to cytowany przepis, w którym mowa jest nie o „prawie”, lecz o „roszczeniu” przechodzącym na spadkobierców. Konsekwentnie zatem należy przyjąć, że spadkobiercy nie mogą rozszerzyć tego roszczenia, podobnie jak nie mogą zgłosić żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego na przyszłość, a zgłoszone wcześniej żądanie w tym przedmiocie przez samego powoda staje się bezprzedmiotowe z chwilą jego śmierci. Wyłącza to także możliwość zasądzenia przez sąd na podstawie art. 321 § 2 k.p.c. ponad żądanie zgłoszone przez pokrzywdzonego powoda. Oznacza to, że, ze względu na charakter i istotę roszczenia o zadośćuczynienie, spadkobiercy zmarłego w trakcie procesu nie mogą domagać się więcej niż ostatecznie żądał powód, ani sąd orzekać ponad to żądanie. Kasacja wychodząca z odmiennych założeń jest zatem nieusprawiedliwiona w tej materii co do samej zasady prawnej i w tej części podlegała oddaleniu (art. 393¹² k.p.c.).

Zgodzić się należy natomiast ze stanowiskiem kasacji odnośnie do kwestii wymagalności roszczenia o zadośćuczynienie i związanej z tym początkowej daty płatności odsetek od zasądzonej ostatecznie kwoty. Zadośćuczynienie jest sposobem naprawienia szkody niemajątkowej, a zatem może znaleźć do niego zastosowanie teść art. 363 § 2 k.c. Przepis ten w zdaniu drugim pozwala na odstąpienie od ustalania wysokości szkody na datę orzekania, jeżeli „szczególne okoliczności wymagają przyjęcia ... innej chwili”. W sprawie niniejszej taką datą jest śmierć powoda, która nastąpiła w dniu 12 października 2000 r. Od tej daty należą się stronie powodowej

odsetki od przyznanego zadośćuczynienia. Dlatego w tym zakresie skarżony wyrok podlegał zmianie (art. 393¹⁵ k.p.c.).

Postanowienie o kosztach uzasadnia art. 100 k.p.c.